

افزایش جمعیت در جهان، گسترش فقر و تهدیدات آن بر امنیت بین الملل

بابک صدری

فارغ التحصیل کارشناسی علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور استان اردبیل، اردبیل، ایران، babaksd054@gmail.com

چکیده

بحران مالی جهانی در سال ۲۰۰۸ موجب بحران های اقتصادی اجتماعی در بیشتر کشورهای جهان به ویژه کشورهای در حال توسعه شد. رشد روزافزون قیمت ها و بیکاری روزافزون هم در جوامع توسعه یافته و هم در جوامع در حال توسعه موجب تشدید شکاف های موجود شد. جمعیت روزافزون مناطق فقیر موجب شده است فشارهای زیادی بر اقتصاد جوامع توسعه یافته وارد شود که این نیز خود نتایج و پیامدهای بعدی را دارد. همراه با دیگر دلایل این وضعیت موجب ازدیاد مشکلات امنیتی در سیاست جهان شده است. اگرچه رویدادهای اخیر جهان فقط جنبه اقتصادی ندارد ولی اوضاع اقتصادی بد زمینه های لازم را برای جذب به گروه های تروریستی فراهم می نماید. نویسنده فقر، گرسنگی و مسائل مترتب بر آن را بیشتر سیاسی و ناشی از سود جوئی و بی توجهی کشورهای ثروتمند و ناتوانی سازمان های بین المللی می داند. اگر این روند ادامه یابد با توجه به تسهیل فعالیت های تروریستی در فضای انفجار اطلاعاتی، جهان آینده شاهد افزایش ناامنی به ویژه به شکل رشد گروه های افراطی و تروریستی خواهد شد. چنین روندی از سال ۲۰۱۱ در خاورمیانه مشاهده می شود که پیامدهای امنیتی قابل توجهی در جهان داشته است.

واژگان کلیدی: امنیت بین المللی، سیاست بین الملل، جمعیت، عدم توسعه، فقر

مقدمه

مسأله افزایش جمعیت به طور عمده بعد از انقلاب صنعتی اروپا شروع شد. در سال ۱۸۵۰ جمعیت دنیا از یک میلیارد نفر گذشت و در سال ۱۹۵۰ با پنج برابر شدن آن، به رقمی معادل ۵/۲ میلیارد نفر رسید. با افزایش بیش از چهار میلیارد نفر در طول صد سال، مشکلات به تدریج در کشورهای فقیر رخ نمود. افزایش جمعیت جهان در غرب به تولید بیشتر محصولات مختلف و به خصوص محصولات غذایی منجر شد و به دلیل تعادل جمعیت و میزان زاد و ولد و مرگ و میر در این دسته از کشورها مشکلات حادی به جز در دوره های جنگ و خشکسالی به وجود نیامد. اغلب آن ها مانند آمریکا، استرالیا و انگلستان به دنبال افزایش جمعیت بودند تا در راستای تعقیب اهدافشان با مسأله کمبود نیروی انسانی مواجه نشوند. بنابراین آن ها یا در داخل کشور خود و یا از دیگر نقاط جهان مواد غذایی کافی را تولید کرده و یا وارد می کردند. اما مسأله ای که مایه نگرانی کنونی است، در کشورهای جهان سوم رخ داد و آن ها را با مسائل و مشکلات گوناگونی روبرو کرد. در اغلب این کشورها که از همان ابتدای قرن بیستم با مسائل جمعیتی و تغذیه

روبرو بودند، رشد بی رویه جمعیت موجب افزایش مصرف غذا شد، در حالیکه با توجه به سیستم های سنتی کشاورزی و تولید مواد غذایی در این کشورها، به زودی کمبود مواد غذایی به مشکل اساسی این کشورها تبدیل شد و آن ها علاوه بر مسائل دیگر به زودی دریافتند که برای تغذیه مردم خود، به کشورهای صنعتی وابسته شده اند. آن ها از عهده تامین مواد غذایی برای جمعیت در حال رشد خود برنیامده و دست کمک به سوی کشورهای ثروتمند دراز نمودند ولی جوامع توسعه یافته برای نفوذ بیشتر در جوامع ضعیف، از منابع غذایی برای تاثیرگذاری بر سیاست های آن ها استفاده کرده و از صدور مواد غذایی کافی به آن ها خودداری نمودند.

نگارنده در این مقاله در پی بررسی ارتباط افزایش جمعیت با فقر و در پی آن تهدید صلح و امنیت بین الملل هست. بنابراین فرضیه مقاله به این صورت است: افزایش جمعیت جهان و در نتیجه گسترش فقر در بعضی مناطق کره زمین به ویژه در خاورمیانه باعث به هم خوردن امنیت بین الملل به شکل های گوناگون شده است. مقاله به روش توصیفی-تحلیلی نوشته شده و از داده های جدید به ویژه داده های سازمان های بین المللی فعال در این حوزه استفاده شده است.

۱. انفجار جمعیت جهان

عجیب ترین مسأله ای که در همه ی جوامع در حال توسعه مشاهده می شود، پیشرفت های زیاد در امور بهداشتی بر خلاف عقب ماندگی در دیگر بخش های فعال این جوامع است. تکنولوژی سلامت از کشورهای صنعتی به خصوص بعد از جنگ جهانی دوم در اختیار این کشورها قرار گرفت که بنا به گفته پیترسون نکته جالب آن در عین حال که قابل تأمل است، این می باشد که از تمام کوشش های مربوط به اشاعه دانش توسعه در کشورهای فقیر، انتقال دانش پزشکی از همه موفق تر بوده و این عملکرد به جای آنکه وضعیت کلی کشورهای فقیر را بهبود بخشد، بر شدت مسائل آن ها افزوده است. زیرا هر روز «تعداد دهان هائی که باید سیر شوند زیاد می شوند» (پیترسون، ۲۵۳۶: ۶۵). انقلاب جمعیتی در این کشورها از انقلاب در عرصه های مختلف نظیر کشاورزی، اجتماعی و توسعه جلو افتاده است: «پویائی جمعیت از عوامل قابل توجه در اندیشه توسعه است. در پنجاه سال گذشته جهان رشد بی سابقه جمعیت را تجربه کرده است. نرخ مرگ در سراسر جهان، به طور ناگهانی در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم کاهش یافت. اما در کشورهای جهان سوم افزایش جمعیت پس از جنگ جهانی دوم رخ داد، آن هم به دلیل گسترش امکانات داروئی که بیماری های مرگبار